

FRANCISCO CASTEL-RODRIGO

De Brugse vaart was sedert een halve eeuw gegraven en de Bargie sedert ruim veertig jaar in dienst toen begin februari 1666 de stedelijke overheden bericht kregen dat Don Francisco de Moura-Cortereal, Markies de Castel-Rodrigo, in zijn hoedanigheid van Gouverneur-Generaal van de Nederlanden, een inspectie-tocht in het noorden van het land ging ondernemen en dat hij o.m. Gent en Brugge zou bezoeken.

De markies was zeker geen onbekende voor de Gentenaren. Zijn vader, Manuel de Castel-Rodrigo was van 1644 tot 1647, in eerder ongelukkige omstandigheden, gouverneur van onze gewesten geweest, ten tijde van een Franse inval in Vlaanderen.

Francisco de Castel-Rodrigo zou in even benarde omstandigheden zijn landvoogdij moeten uitoefenen, doch zulks kon hij niet vermoeden wanneer hij in 1664 de onpopulaire gouverneur Louis de Bevanedes y Toledo, markies van Caracena, in die functie opvolgde.

Op Kerstdag 1664 had Francisco de Castel-Rodrigo zijn intrede gedaan in de Gentse stede en toen reeds was het eenieder opgevallen dat hij dolgraag hield van praalvertoon en somptueuze plechtigheden.

Die feestelijkheden waren ten andere de enige weelde, het enig spektakel die

de ingesluimerde stad zich in die zeldzame vredesjaren kon veroorloven.

“Il semble, schrijft Fris, in zijn geschiedenis van Gent, que la ville finissait de se complaire dans son vivotement. Pour rompre la monotonie de cette paisible existence, les Gantois saisissaient avec empressement toute occasion de fêtes, une visite officielle ou quelque inauguration, mais l'éclat de ces festivités ne doit pas donner le change au sujet du sommeil économique de la cité”.

Toen zijn heer en meester, koning Filips IV van Spanje in september 1665 overleed en opgevolgd werd door de nog geen vier jaar oude Karel II, begreep Castel-Rodrigo maar al te best dat er in een zeer nabije toekomst onweerswolken boven Europa zouden drijven: Lodewijk XIV zou immers aanspraken laten gelden, in naam van Maria-Therisia van Spanje op de Spaanse Nederlanden. Zulks zou ten andere aanleiding geven tot de voor ons zo noodlottige Devolutie-oorlog.

In afwachting echter dat de markies zich in naam van de nieuwe Spaanse monarch, op de Vrijdagmarkt alhier zou laten inhuldigen, plechtigheid die wij binnenkort hopen te kunnen beschrijven, oordeelde de landvoogd het geraadzaam eens poolshoogte te gaan nemen in de voornaamste steden van de Spaanse Nederlanden.

Zeggen dat het nieuws van zijn komst met veel enthousiasme te Gent werd onthaald, zou zeker de waarheid geweld aandoen. De markies had immers de lelijke gewoonte aangenomen nooit alleen of met een klein gevolg te reizen: het was een ganse sliert edellieden, militairen en dienaren die hem bij elke verplaatsing vergezelden. Voor de landvoogd was het een aangenaam gezelschap, maar voor de plaatselijke overheden die alle kosten moesten dragen, was het een ware ramp.

Gent wist ten andere aan welk praalvertoon het zich moest verwachten. Gelukkig voor het stedelijk bestuur, had de landvoogd een omzendbrief aan alle kasselrijen gelegen op zijn reisweg laten geworden, waaruit duidelijk bleek dat deze laatsten het grootste aandeel van de kosten zouden moeten dragen. Het was aldus de Kasselrij van de Oudburg die zou dienen te zorgen voor de vereffening van de meeste kosten veroorzaakt door het verblijf alhier en de reis van Gent naar Brugge, van de Gouverneur-Generaal en van zijn talrijk gevolg.

Niemand is ooit op de gedachte gekomen een approximatieve schatting op te maken van de fantastische sommen die van de XVe tot het einde van de XVIIIe eeuw in Gent werden uitgegeven voor ontvangsten van koningen en prinses, Inhuldigingen, Blijde Intreden en dito statiebezoek.

Zij zouden wellicht al wat een modern mens zich dienaangaande kan indenken, overtreffen.

Het was waarlijk het slechtste nieuws dat een stad kon ontvangen, toen zij vernam dat een of ander hooggeplaatst personage op bezoek zou komen.

Het waren tientallen, soms honderden mensen die ze vergezelden, met koetsen, paarden, koffers en daar het voor andermans rekening was, aten en dronken ze steeds als een bende Gargantuas.

Francisco de Moura Cortereal, markies de Castel-Rodrigo, heer van Lumiazere, gewezen gouverneur van Sardinië, gewezen vice-koning van Catalonië en draager van een twaalfstal andere titels, dacht wellicht dat elk van die namen en titels op een speciale eregeleide recht gaf.

Toen hij, juist drie eeuwen geleden, op vrijdag 12 februari 1666, in de avonduurtjes in de Arteveldestad arriveerde, dachten de overheden dat hij gans de bevolking van de hoofdstad in zijn zog had meegsleurd: de hertog van Bourbonville, de prinsen van Chimay en de Ligne, de markiezen van Baden, Conflans en de Belvédère, de graaf de Salazar, de barons Berlo, Van Harsbeck en van Maldeghem, de heren Campi, Ragy en Lembeke, kolonel Cunniga en een half dozijn andere hoge pieten die elk over hun eigen karos, gevolg en personeel beschikten.

De gapers en nieuwsgierigen konden hun ogen de kost geven met dit schitterend en bont spektakel, een parade van uniformen zoals men er in geen jaren in Gent had mogen bewonderen, doch de overheden maakten reeds heimelijk een eerste en voorlopige schatting van hunne kosten.

Het was in die tijd geen gemakkelijke karwei al die mensen te herbergen en een nog zwaardere taak een plaats te vinden voor al de paarden: er waren juist of onjuist geteld, 245 paarden in de lange stoet die de markies vergezelde.

Men moest beroep doen op alle hotels en afspanningen ten einde voor de vierpotige klanten een bussel in een stal te reserveren: men bracht ze onder in de Appel, in den Gulden Leeuw, in de Franschen schilt, in het Trompet, in den Hert, in de Halve Maene, tot zelfs bij het Sluizeken, in den Rooze.

Hoe en wat een landvoogd hier kwam inspecteren, zal wel een raadsel zijn geweest.

Waarschijnlijk had hij die administratieve en militaire taak aan anderen toevertrouwd, want daags na zijn aankomst kwam Filip Volckaert, heer van Welden, de overheden melden dat Francisco de Castel-Rodrigo reeds op zondag 14 februari de stad zou verlaten en zich met de Bargie, samen met zijn gevolg, naar Brugge zou begeven, en dat hij drie schepen tot zijner beschikking verlangde.

Het was natuurlijk een nieuwe ramp, want zulks veroorzaakte hoge, niet voorziene onkosten. Misschien hadden de overheden er zelve schuld aan: bij zijn eerste bezoek aan de stad had de markies de reis naar Brugge afgelegd met de vermaarde bargie, en reis, keuken, wijn, bediening waren hem zo meegevalen dat hij nu andermaal zijn karos maar liefst in Gent liet om rustig van een bootpartijtje te kunnen genieten.

De Gentse bargie, toen pas in haar eerste halve eeuw dienst, was nochtans

gans Europa door bekend en geroemd om haar comfort, keuken en perfecte bediening.

Het was primakwaliteit voor de gewone reizigers, voor de markies en zijn gevolg zou het extrakwaliteit moeten worden.

Bevelen werden uitgedeeld, wijnen en kostbare spijzen aan boord gebracht. Toen alles klaar was, -de bargie en twee schepen van de onvrije Schippers, tien trekpaarden- kwam de dag van de afreis plotseling het nieuws dat de Gouverneur-Generaal ongesteld was en niet kon vertrekken, doch 's namiddags liet hij officieel weten dat hij daags nadien zou inschepen en zou middagmalen op de bargie, natuurlijk hij en gans het gevolg.

De overheden dachten dat het alles bij mekaar nog een gelukkige oplossing was. De gerechten zouden het wel 24 uur langer kunnen uithouden en zij wreven zich in de handen, toen onverwachts een bode van de prins de Ligne plechtig kwam verkonden dat zijn heer en meester een eigen schip eiste, om met zijn kapelaan, zijn gevolg en zijn dienaren, de reisweg naar Brugge af te leggen. Er moest dus in allerijl nog een vierde boot worden gehuurd en in gereedheid gebracht.

Omer Van Branteghem, de beste kok van de stad, stond persoonlijk in voor de tafel, keuken, spijzen en dranken aan boord van de schepen.

Hoe deze laatste niet zonken toen men de vaten en flessen witte en rode wijn, en het lekker bier van de brouwerij Vanderstricht aan dek bracht, blijft nog een raadsel.

Een ander raadsel is te weten hoe die heren het klaar speelden zoveel hectoliters drank binnen te spelen in een minimum van tijd, want in Aalter werd nog even uitgeblazen en hetgeen aldaar door het personeel van de Markies werd geledigd; overtreft wellicht al hetgeen vandaag door de Gentenaren gedurende de stikhete Gentse Feesten wordt gedronken.

Aan boord zelve, was het maar triestig gesteld met de landvoogd; zijn ongesteldheid van de vorige dag woog hem nog loodzwaar op de maag en in de benen en hij wou enkel eten van hetgeen zijn persoonlijke kok had voorbereid!

Misschien had hij geen ongelijk, want de heren van zijn gevolg kloegen bij de aankomst te Brugge over de slechte smaak en geur van de gerechten en vooral van de hesp.

Het College liet zich bij de thuiskomst van de bargie, de spijzen voorschotelen en oordeelde dat zij nog heerlijk smaakten, behalve de hesp die wel een verdacht reukje uitgalmde!

Ook te Brugge was de inspectie van korte duur. Op 17 februari was de gouverneur-generaal reeds terug in Gent en daags nadien vertrok hij naar Brussel.

Voor de kasselrij van de Oudburg waren het kortstondig bezoek en de heen- en terugreis een ramp. Zij hadden meer gekost dan het herbergen van een uitge-

honger en dorstig regiment gedurende een half jaar. Vruchteloos poogde zij een geldelijke tussenkomst te bekomen van de landvoogd.

Had hij teveel gegeten of gedronken? Was het een slechte spijsvertering geweest? In elk geval bleef hij die dag zo doof als een kwartel!

1966

Pierre KLUYSKENS
